

Rahandusministeerium

Teie: 07.11.2025 nr 12.2-1/4835-1

Meie: 24.11.2025 nr 5-1/70-2

**Siseministeeriumi arvamus EL riigihangete
direktiivide läbivaatamise avaliku
konsultatsioon kohta**

Tulenevalt Rahandusministeeriumi 7. novembri 2025 kirjast, edastab Siseministeerium oma märkused seoses Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) riigihangete direktiivide läbivaatamise avaliku konsultatsiooniga. Ülevaate koostasid Siseministeeriumi EL ja välissuhete osakond, õigusosakond ning sisejulgeoleku osakond (info@siseministeerium.ee). Kaasatud olid ka Politsei- ja Piirivalveamet, kellel ei olnud täiendavaid märkusi, ning Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus (SMIT), kelle arvamus on esitatud all. Valdkonna eest vastutab Siseministeeriumi kantsler Tarmo Miilits (tarmo.miilits@siseministeerium.ee).

Siseministeerium tervitab EL riigihangete direktiivide läbivaatamist tervikuna, kuna nende ajakohastamine ja lihtsustamine aitaks tõhustada avaliku sektori investeringuid, vähendada ettevõtjate kulusid ning avada paremaid võimalusi piiriülestel riigihangetel osalemiseks. Üldise märkusena toob Siseministeerium esile, et Euroopa Komisjon peaks vähendama riigihangetes esinevat ülereguleeritust ja võtma eesmärgiks riigihankedirektiivide lihtsustamise, sest riigihanked on ajas muutunud üha keerukamaks ja nüansirohkemaks. Viimase tõttu on eksimuste tekkimine aimatav, kuna keerukates reeglites ja protseduurides on üha raskem orienteeruda. Riigihanke korraldamisel peaks hankija põhirõhk olema eeskätt siiski enda vajaduse rahuldamisel mitte erinevate horisontaalsete poliitikate elluviimisel. Samuti leiame jätkuvalt, et ka klassikalise sektori direktiivi reguleerimisalasse kuuluvates riigihangetes tuleb suurendada paindlikkust ja hankijatel võimalusi arvestada julgeoleku aspektidega, sh näiteks jätta teatud riigihanke objektide puhul kõrvale sellised tooted, mille päritolu ei ole piisavalt usaldusväärsest riigist.

Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus (SMIT) samuti toetab Euroopa Komisjoni avalikku konsultatsiooni, mille tulemusel soovitakse muuta riigihangete reeglid lihtsamaks ja paindlikumaks. Samuti toetame Rahandusministeeriumi poolt Euroopa Komisjonile saadetud ettepanekuid, milleks oleme ka varasemalt oma sisendi andnud.

Eeltoodu valguses tuleks ka:

1. üle vaadata CPV koodid;
2. ühildada klassikaline- ja KJ hangete direktiiv; ning
3. lihtsustada julgeolekuhangete läbiviimist selliselt, et julgeolekuhuve oleks muutavas julgeolekuolukorras võimalik kindlamalt kaitsta.

SMIT täiendav ootus on, et uutes direktiivides tuleks tervikuna:

1. paremini läbi mõelda „õiguste“ (mis ei ole „asi“ ega „teenus“) hankimine sh ühtlasi lihtsustada IKT litsentside hankimist.

IKT litsentside näol on tegemist litsentsi kasutusõiguse ostmisega (mis ei ole „asi“ ega „teenus“), mille kasutamiseks on õiguste andjal kehtestatud kindlad reeglid (nt EULAd).

Seega kujutab IKT-litsentside ostmine endast immateriaalse kasutusõiguse omandamist tingimustel, mille määrab kindlaks õiguste omanik (nt EULA). Need tingimused on turul üldjuhul mitte-läbiräägitavad. Samas kehtiva direktiivi kohaselt käsitatakse selliste tingimuste lisamist „tingimusliku pakkumuse“na, mis omakorda suunab hankijad kasutama läbirääkimistega menetlust, kuigi tegelik läbirääkimisruum ja vajadus puudub. See toob kaasa ebaproportsionaalse ajakulu (kahe-etapiline menetlus), tarbetud halduskulud, võimalikud tagasinõuded ning ei loo lisaväärtust ei hankijale ega turule.

Lisaks eeltoodule omab litsentside andmise õigust alati õiguste valdaja, mis muudab konkurentsiolukorra võrreldes tavapäraste hangetega olemuslikult erinevaks ning toetab eriregulatsiooni vajadust.

Kehtivas direktiivis on lahendatud küll ühe pakkuja poole pöördumise võimalus väljakuulutamisetähtaegade läbirääkimistega menetlusena, kuid see lahendab vaid osa probleemist. Leiame, et IKT-litsentside eripära ei sobitu tänaste direktiivi põhimõtetega. Seda enam, et litsentsid ei ole kehalised esemed ehk asjad ega ka teenused, vaid pigem õigused ja muud hüved, mis võivad olla õiguse objektiks.

Kehtivas direktiivis ei ole meie hinnangul eeltoodud eripäradega piisavalt arvestatud, mis põhjustab liikmesriikides ebamõistlikku halduskoormust, õiguslikku ebakindlust ning viivitusi kriitiliste teenuste pakkumisel kodanikele.

Litsentside ostmist tuleks käsitada erimenetlusena või isegi erandina, sarnaselt eriteenustele või KJ valdkonna lihtsustatud korras tellitavatele teenustele või kinnisvara õigustele.

Võimalikud lahendused eelmainitud kitsaskohtadele:

1. Lisada direktiividesse eraldi õiguslik kategooria „õiguste“, „immateriaalse kasutusõiguse“ või „litsentside“ hankimiseks

Direktiivides tuleks sätestada eraldi hankeliik, mis hõlmab nt:

- tarkvara kasutusõigusi,
- pilveteenuste litsentse,
- muid immateriaalseid õigusi ja kasutusõigusi, mis ei ole „asjad“ ega „teenused“ direktiivide traditsioonilises tähenduses.

Uus kategooria võimaldaks kohaldada nende eripärast lähtuvat, turuloogikaga kooskõlas olevat menetlust.

2. Sätte lisamine, et standardseid litsentsitingimusi (EULA jms) ei käsitleta pakkumuse tingimuslikkusena või tingimuste muutmisena

Direktiivi tuleks täpsustada, et:

- standardseid ja mitte-läbiräägitavaid (litsentsi)tingimusi ei loeta pakkumuse täiendavateks tingimusteks;

- nende olemasolu ei tohi muuta pakkumust automaatselt tingimuslikuks ega välistada pakkumust avatud menetluses
- välistada kohustus pidada läbirääkimisi olukordades, kus (litsentsi)tingimused ei kuulu muutmisele.

See muudatus väldiks olukorda, kus hankijad on sunnitud kasutama põhjendamatult läbirääkimistega menetlust.

3. Võimaldada IKT-litsentside hankimiseks lihtsustatud või erimenetlus

Selle lahendusettepaneku raames võiks luua litsentside hankimise jaoks ühe-etapilise lihtsustatud menetluse, analoogne eriteenuste või KJ direktiivi lihtsustatud korras tellitavate teenustega või lisada need eeltoodud teenuste loetellu.

See muudatus vähendaks halduskoormust ja kiirendaks litsentside kasutuselevõttu ja teenuste toimimist.

Kokkuvõtvalt, on SMIT ettepanekud järgmised:

- Vaadata üle CPV-koodide süsteem, et tagada selle paremini toimiv vastavus turu ja hankevajadustega. Koodid on läbivalt iganenud ning nende detailsuse aste erinev. Samuti tuleks üle vaadata tarkvara litsentside kood (asi või teenus).
- Ühildada klassikalise ja kaitse- ning julgeolekuvaldkonna hangete direktiivid, et vähendada paralleelsust, erinevusi ja tõlgendamisprobleeme.
- Lihtsustada julgeolekuhangete läbiviimist, võimaldades paindlikumaid lahendusi muutuvas julgeolekuolukorras riigi julgeolekuhuvide kaitseks.
- Reguleerida selgemalt „õiguste“ (mis ei ole „asi“ ega „teenus“) ostmist, mis ei sobitu hästi kehtiva direktiivi mõistete raamistikku.
- Lihtsustada (tarkvara)litsentside hankimist, arvestades nende olemuslikku eripära.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Tarmo Miilits
kantsler

Katarina Budrik 6125144
katarina.budrik@siseministeerium.ee